

AGENDA

1. Evenementen op Open Monumentendag 12 september

Op zaterdag 12 september 1998 is het Open Monumentendag. Op allerlei plaatsen in Nederland zijn dan monumentale panden voor het publiek opengesteld. Dit jaar heeft als thema „Steengoed: De zorg voor historische bouwmaterialen”, en rondom dit thema zijn dan ook verschillende tentoonstellingen en demonstraties te bezichtigen.

Een greep uit de activiteiten:

Leiden

Op zaterdag 12 en zondag 13 september exposeert Dhr. A.Schellingerhout uit Benthuisen op uitnodiging van de afdeling monumentenzorg van de Dienst Bouwen en Wonen te Leiden zijn dakpannencollectie in het restaurant van het modelbouwmuseum, in de voormalige Zeevaartschool, Noordeinde 2a te Leiden. De openingstijden zijn: za 10-17 uur, zo 13-17 uur.

Maarssen

In Maarssen wordt dit jaar een fietstocht gehouden tijdens de Open monumentendagen. De route voert o.a. langs de lokatie van de voormalige steenfabriek „De Blauwe Oven”, aan de Dorpsstraat nr. 29. De tuin, waar de fabriek heeft gestaan is voor dit doel opengesteld en er is een bescheiden expositie ingericht. Informatie en fietsroute zijn te verkrijgen bij Goudenstein, tel. 0346-594211 (Mevr. D. de Jong).

Delfzijl

Op zaterdag 12 september zal steenfabriek Hijlkema BV, Weg naar den Dam 1 in Delfzijl, zijn poorten openen. U kunt dan het productieproces van een strengperssteen in ogenschouw nemen. Hierbij hoort ook het droogproces dat in deze fabriek voornamelijk in de buitenlucht gebeurt. In lange droogschuren met een totale lengte van 650 meter staan 1,2 miljoen waalformaat stenen te drogen. Het bakproces is te volgen in een van de twee in Nederland nog in bedrijf zijnde zigzagovens.

Ook voor de jeugd zullen activiteiten worden georganiseerd zoals: eigen stenen maken, pottenbakken, schilderen etc.

Op zondag 4 oktober 1998 neemt Hijlkema BV deel aan de Open Bedrijvendag in Nederland.

Op deze dag zal de fabriek van 9.00 tot 15.00 uur in bedrijf zijn.

Den Bosch

Op Open Monumentendag krijgt de Stichting de Watertoren - gevestigd in de oude watertoren aan het Hinthamereinde - de Watertorenprijs 1997 uitgereikt. Deze prijs ter waarde van f 1.000,- wordt jaarlijks uitgereikt door de Nederlandse Watertoren Stichting (NWS). De watertoren van Den Bosch, Hinthamereinde 73, zal op 12 september geopend zijn van 10.00 tot 17.00 uur.

Schalkwijk/Houten

In het Dorpsmuseum Het Bakhuis, overeind 39 te Schalkwijk en in het gemeentehuis van Houten, Het Kant 2, zal een tentoonstelling worden georganiseerd over de voormalige tegelfabriek Westraven te Utrecht. Dit aanvankelijk grofkeramische bedrijf maakte gedurende 150 jaar (1845-1995) naast fraaie wandtegels ook bouwkeraamiek en aardewerk. De opening vindt plaats in Het Bakhuis op zondag 27 september 1998 om 11.00 uur. Dit museum is verder geopend op elke laatste zondag van de maand van 11.00 tot 16.00 uur, en na telefonische afspraak met Dhr. F.H. Landzaat (tel. 030-6011207).

De expositie zal gedurende 6 maanden te bezichtigen zijn.

2. FIEN-studiedag „archeologie, bouwhistorie, industrieel erfgoed”

Op 24 september organiseert FIEN een studiedag over dit onderwerp in Café Merz te Dordrecht, Korte Kalkhaven 3.

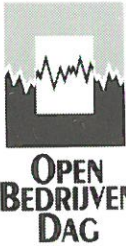
Het programma is als volgt:

11.00 - 13.00:	lezingen door Drs. J.P.C.A.Hendriks (stadsarcheoloog te Dordrecht), dr. D.J.de Vries (Rijksdienst Monumentenzorg) en dr. E.Nijhoff (universiteit Utrecht)
13.00 - 14.00	lunch
14.00 - 15.15	toelichting cases door Drs. A.L.van Vilsteren (bier), J. Kamphuis (Rijkswerf te Den Helder) en Mr. R. Vosseveld (Luchtvaart archeologie)
15.15 - 16.00	bezigting tentoonstelling in Kamer van Koophandel
16.00 - 16.45	bezigting opgraving Statenplein.

Deelnamekosten f 55,- (incl. lunch).

Opgave bij secretariaat FIEN: C.H.R.T. Weevers, Zomervaart 206f, 2033 DN Haarlem.

Fax: 023-5353363.

3. Open Bedrijvendag 4 oktober 1998

Het fenomeen „Open Monumentendag” heeft er dit jaar een nieuwe „concurrent” bijgekregen: „De Open Bedrijvendag”.

„Open Bedrijvendag” is bedacht in België, waar het al zo'n zeven jaar plaats vindt. Vorig jaar was er een „try out” in de zuidelijke provincies van ons land, die kennelijk zo is aangeslagen, dat dit jaar voor het eerst in heel Nederland „open huis” wordt gehouden door bedrijven. Niet op een zaterdag, zoals de OMD, maar op een zondag, de eerste in oktober.

Bedrijven kunnen verschillende redenen hebben om mee te doen. Verhogen van de naamsbekendheid en imagebuilding zijn klassieke overwegingen. Netwerken met overheidsvertegenwoordigers is recenter, maar echt actueel is de mogelijkheid om op een schaarse arbeidsmarkt op indirecte wijze personeel te kunnen werven. Op 4 oktober zullen ca. 125 bedrijven hun deuren openen voor het publiek, soms voor het eerst, variërend van echte productiebedrijven tot gezondheidsinstellingen, van klein naar groot, van oud naar jong. Voor geïnteresseerden in industrie en industrieel erfgoed vallen er tal van interessante locaties te bezoeken, zoals Philips in Oss, Werkspoor Tilburg, Alpha Bierbrouwerij in Schinnen, een waterkrachtcentrale of een kaarsenfabriek. Informatie over wie, wat, waar: Open Bedrijven Nederland, Tilburg, tel. 013-5365077.

4. Rotterdam: tentoonstelling „Ikonen van de moderne architectuur: de Buffalo grain elevators”

In het Nederlands Architectuur Instituut (NAI) te Rotterdam is van 15 augustus tot en met 11 oktober een foto-expositie te bezichtigen van de Nederlandse architectuurfotograaf Gerrit Engel.

Deze fotograaf fotografeerde in de staat New York de in verval geraakte graansilo's van Buffalo, die reeds modernisten als Walter Gropius en Le Corbusier fascineerden. De Buffalo grain elevators zijn gigantische bouwwerken, symbolen van de vroege industriële welvaart, nu bouwwerken zonder functie. Gropius en Le Corbusier waren van mening dat de abstracte geometrische vormen van de graansilo's aan de basis stonden van de nieuwe, moderne architectuur. De stad Buffalo kende een sensationele groei in graanoverslag rond de Tweede Wereldoorlog. De aanleg van een nieuw kanaal verbond Buffalo met het achterland, terwijl steeds meer zeeschepen de stad via de Buffalo River bereikten. In een razend

Buffalo: Graansilo's.

tempo werden elevatoren van gewapend beton gebouwd. In de jaren zestig daalde de economische activiteit en de stad Buffalo raakte in verval. Sindsdien staan de graansilo's werkloos. De kleurenfoto's van Gerrit Engel bevestigen de esthetische kwaliteit van deze industriële bouwwerken.

5. IJsselstein: tentoonstelling „100 jaar meubelindustrie aan de Hollandse IJssel”

Van 27 juni tot en met 13 september 1998 vindt in het Stedsmuseum IJsselstein een tentoonstelling plaats over de geschiedenis van de plaatselijke meubelindustrie. De tentoonstelling toont niet alleen de producten, maar ook de sociale omstandigheden op de fabrieken. De tentoonstelling kwam tot stand in samenwerking met de Historische Kring IJsselstein. De nijverheid in IJsselstein werd in de 19e eeuw bepaald door de griendcultuur. In de nabijheid bevonden zich vele grienden: stukken grond waar wilgen groeiden. De wilgentakken vormden het materiaal waaruit manden en hoepels werden vervaardigd. Door de achteruitgang in dit ambacht werd gezocht naar een alternatief, dat werd gevonden in de houtbewerking. Vele kleine timmerbedrijfjes en kleine meubelfabriekjes ontstonden aan het begin van deze eeuw. Twee fabrieken sprongen eruit: de houtverwerkende industrie van de Fa. Schilte en de meubelfabriek van de Gebr. Van Rooyen. Van de 500 IJsselsteiners die in deze bedrijfstak werkten, waren er 100 bij Schilte en 300 bij Van Rooyen werkzaam. Tot ver in de jaren '60 vond het vervoer van de producten plaats over de Hollandse IJssel. De export ging via Rotterdam, Amsterdam en Utrecht over geheel Nederland.

De fabriek van de Gebr. Van Rooyen begon in 1896 met een kleine meubelwerkplaats. In 1927 werd een groot fabriekscapex lang de Hollandse IJssel in gebruik genomen. In 1962 sloot het bedrijf als gevolg van dalende omzet. In 1858 begon Bart Schilte aan de Utrechtse straat in IJsselstein een timmerwinkel. Zijn eerste fabriek met een stoommachine voor machinale houtbewerking bouwde hij in 1872. In 1893 bouwde het bedrijf houtloodsen langs de Hollandse IJssel. In 1904 werd het terrein aan de IJsseldijk gekocht, waar het bedrijf nog steeds is gevestigd. In 1958 ging Schilte als eerste over van stoom op elektra. Enkele jaren geleden startte het bedrijf met nieuwbouw, welke dit jaar zal zijn voltooid.

Enkele andere meubelfabrieken waar de tentoonstelling aandacht aan besteed zijn Roskam's meubelfabriek, Anker Style Meubel en Harvink, met uiteenlopende meubelstijlen.

Naast historisch materiaal (foto's, rekeningen, gereedschappen, catalogi en meubilair) biedt de tentoonstelling ook hedendaags meubilair. In een videofilm vertellen oud-werknemers over verschillende aspecten van het werk op de fabrieken.

Stedsmuseum IJsselstein: Waalkade 2 (tel. 030-6886800).

Geopend: wo t/m zo 13.00-17.00 uur.

6. Stadskanaal: officiële opening station STAR

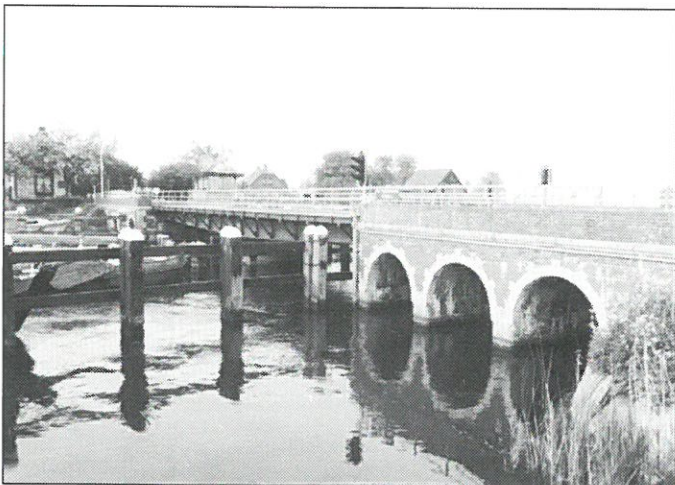
Op zaterdag 19 september zal het nieuwe station van de museumspoorlijn STAR geopend worden. Ter gelegenheid van deze gebeurtenis zal een wedstrijd worden georganiseerd tussen een stoomtrein en een aantal hardlopers. De race over achttien kilometer begint bij het

station in Stadskanaal en eindigt in Musselkanaal. De loop gaat over het originele traject van de spoorlijn Stadskanaal-Musselkanaal. Het evenement, onder de benaming „Race the train”, vindt zijn oorsprong in Engeland.

7. Groningen: tentoonstelling „Groningen overbrugd”

Het Noordelijk Scheepvaartmuseum te Groningen organiseert in samenwerking met de Vereniging van vrienden van het Museum voor Groningse geschiedenis van 9 oktober tot 6 december 1998 een tentoonstelling met als thema „Groningen overbrugd; bruggen in de stad en de provincie Groningen”.

Drie gebieden staan in de tentoonstelling centraal: de Diepenring in de stad, de Veenkoloniën en het Marengedebied. Daarbij wordt de geschiedenis van de bruggen getoond door middel van schilderijen, aquarellen, (bouw)tekeningen en historisch fotomateriaal, naast foto's van de huidige situatie. Tegelijk met de tentoonstelling zal er bij uitgeverij Regioprojekt te Groningen een boek over bruggen in de provincie verschijnen van de hand van J.H. van Roekel en Y. Aaltink. Het boek behandelt de geschiedenis van de op de tentoonstelling gepresenteerde bruggen aan de hand van archiefonderzoek. Noordelijk Scheepvaartmuseum, Brugstraat 24, 9711 HZ Groningen. Geopend: di t/m vr 10.00-17.00 uur, zo/ma 13.00-17.00 uur.

Wierumerschouw (Gr.): Brug over het Reitdiep.

8. Tentoonstelling „Cultureel erfgoed in beeld; 100 jaar KNOB”

De Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond (KNOB) is de oudste particuliere organisatie in ons land die zich inzet voor het behoud van ons cultureel erfgoed. In 1999 viert de KNOB zijn 100-jarig bestaan met een jubileumbijeenkomst op 28 januari.

De feestelijkheden zullen echter al op 15 oktober 1998 een aanvang nemen. De KNOB organiseert dan het congres „Honderd jaar oudheidkunde in Nederland; ontwikkeling in het denken over het cultureel erfgoed”. Bij deze gelegenheid wordt tevens een fototentoonstelling geopend met als thema: „Cultureel erfgoed in beeld; 100 jaar KNOB”.

De tentoonstelling belicht in ruim 100 foto's de invloed die de KNOB al bijna 100 jaar heeft gehad in de „monumentenwereld”.

Verschillende belangrijke monumenten hebben hun voortbestaan mede aan de KNOB te danken. De tentoon-

stelling is verdeeld in negen thema's: restauratiefilosofie en -praktijk, interieur, functieverandering, omgeving monument, ingrepen in de oude stad, industrieel erfgoed, jongere bouwkunst, archeologie en cultuurhistorische landschappen.

De tentoonstelling wordt geopend te Leiden op 19 oktober in het Stadsbouwhuis van Leiden, Langegracht 72. Na Leiden zal de tentoonstelling een rondreis maken langs tien steden in het land.

Het voorlopige reisschema is als volgt:

Leiden:	19 oktober 1998 - 13 november 1998 Stadsbouwhuis, Langegracht 72
Utrecht:	21 november 1998 - 13 december 1998 Aorta, Achter de Dom 14
Naarden:	15 december 1998 - 31 december 1998 Stadskantoor, Raadhuisstraat 2
Den Haag:	7 januari 1999 - 20 januari 1999 Stadhuis, Spui 70

9. Vooraankondiging Congres „Registratie”

Op 3 en 4 december organiseert de Stichting Service- en adviesbureau Industrieel Erfgoed Nederland (Stabien) in samenwerking met het Monumentenhuis te Sittard een congres rond het thema „registratie”. Behalve registratie van individuele museumcollecties, vindt de laatste jaren steeds vaker registratie per sector plaats. Naast de inventarisatie van industrieel-historische musea die door het PIE is uitgevoerd, wordt op dit moment door Stabien een register van railgebonden historische objecten ontwikkeld. Een register van historische vaartuigen bestaat reeds. De verschillende registratieprojecten nodigen uit tot onderlinge vergelijking van doelen, methoden en uitkomsten. Het in voorbereiding zijnde congres zal aan deze aspecten op Europees niveau aandacht besteden. Het definitieve programma, waaraan diverse buitenlandse experts een bijdrage zullen leveren, zal t.z.t. door Stabien worden gepresenteerd.

De congreskosten zullen f 215,- bedragen (incl. papers, een overnachting met ontbijt, twee lunches en een maaltijd). De voertaal van het congres is Engels. Voor meer info: Stabien, Postbus 200, 3500 AE Utrecht, tel. 030-2536492.

NIEUWS UIT DE AANGESLOTEN ORGANISATIES

1. Stichting tot behoud van Monumenten van bedrijf en techniek in het zuiden van Nederland

Op 7 juli j.l. heeft de arrondissementsrechtbank te Utrecht uitspraak gedaan in het kort geding dat de NS had aangespannen tegen het besluit van de staatssecretaris van Cultuur inzake het aanwijzen van de spoorwegwatertoren van Roermond als Rijksmonument. Het verzoek tot aanwijzing als monument werd ondersteund door de Stichting MBTZ en het Cuypersgenootschap. De rechter oordeelde dat de spoorwegwatertoren van Roermond wel degelijk een bouwwerk van zeldzaamheidswaarde is, een gegeven waar de NS het niet mee eens was. De spoorwegwatertoren van Roermond is in 1928 gebouwd naast het NS-station van Roermond, naar een ontwerp van de

1. DOUMA, ir. C: Stationsarchitectuur in Nederland 1938-1998. Zutphen, Walburg pers, 1998. 352 blz., ill. ISBN 90-57300095. Prijs f 99,- (na 1-1-1999: f 125,-).

In dit overzichtswerk geeft voormalig NS-bouwmeester Cees Douma een totaaloverzicht van de in opdracht van de NS sinds 1938 gerealiseerde spoorwegarchitectuur. Hij beschrijft de verschillende perioden in de ontwikkeling van de stationsbouw: van de representatieve en gedurfde ontwerpen van de wederopbouw na 1945, de sobere gestandaardiseerde stations uit de jaren '60 en '70 tot en met de nieuwe bloei van de laatste vijftien jaar met hoogwaardige en spraakmakende stationsarchitectuur.

Het boek biedt per hoofdstuk een chronologisch en gedetailleerd overzicht van alle grote en kleine stations die tussen 1938 en 1998 zijn voltooid. Verder zijn biografieën van de belangrijkste architecten opgenomen, naast een index van personen en stationsnamen.

Voor het eerst zijn nu vele honderden plattegronden, foto's en tekeningen van deze stations bij elkaar gebracht. Zij maken dit boek tot een uniek naslagwerk.

2. POPMA, Max: Beelden van bollenschuren. Lisse, museum de Zwarte Tulp, 1998. 124 blz., ill., lit. opg., plattegrond. Te koop voor f 45,- bij het Museum te Lisse en bij de VVV's in de Duin- en Bollenstreek.

Het museum voor de geschiedenis van de bollenteelt, de Zwarte Tulp te Lisse, is onlangs begonnen met het project „Bestemmingswijzigingen oude bollenschuren”. Het museum wil met dit project proberen een aantal oude, karakteristieke bollenschuren die hun bestemming hebben verloren, een nieuwe functie te geven. De laatste jaren zijn diverse voor deze streek typerende bollenschuren buiten gebruik geraakt en gesloopt. In het kader van dit project is begin juli een fraai geïllustreerd overzichtswerk uitgegeven, waarin alle nog bestaande oude bollenschuren tussen Leiden en Haarlem worden beschreven. Het boek bestaat uit drie delen: in het eerste deel wordt de geschiedenis van de bollenstreek beschreven, het tweede deel bevat een aantal foto's in kleur en zwart-wit van beeldbepalende bollenschuren en in het derde deel wordt de bollenschuur als cultureel erfgoed belicht. Het boek heeft als bijlage een overzichtskaart van het gebied waarop alle in het boek beschreven bollenschuren terug te vinden zijn. Het boek, in oblong formaat, is zeer fraai qua lay-out en uiterlijke verzorging. De foto's van fotograaf Jan-Willem Guldemond zijn van hoge kwaliteit.

3. VEGTER, Jan: Van bakjeknapper tot turbodiesel: de geschiedenis van de Brons-motorenfabriek. Appingedam, Bronsstichting, 1998. 140 blz., ill., ISBN ....? Prijs; f 75,-. Verkrijgbaar bij de Stichting tot instandhouding van Bronsmotoren: tel. 0596-620254, en bij boekhandels in de omgeving.

Een van de bekendste machinefabrieken in het noorden was de Appingedamse motorenfabriek van de Fa. Brons te Appingedam. De auteur beschrijft in dit boek uitgebreid de geschiedenis van dit bedrijf, gebaseerd op het bedrijfsarchief en gesprekken met oud-medewerkers. Grondlegger van het bedrijf was Jan Brons, die in 1882 begon met de ontwikkeling van een dorsmachine. Rond de eeuwwisseling vestigde Brons een motoren- en appa-

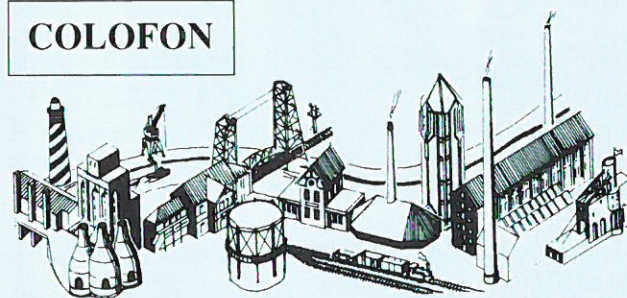
ratenfabriek in Appingedam. In het boek wordt veel aandacht besteed aan de diverse typen motoren die Brons ontwikkelde zoals de „bakjes-knapper”, een motor met verstuiverbak en de begin jaren '70 geïntroduceerde Brons-turbodiesel.

De fabriek van Brons werd in 1989 overgenomen door het Amerikaanse concern Waukesha Engine Division.

4. TAAL, de, van staal. Gorkum, Gorkums Museum, 1998. 129 blz., ill., lit. opg. ISBN 90-804257 10. Prijs: ?

In het kader van de Culturele manifestatie Gorkum, cultuurstad van Zuid-Holland 1998 werd begin dit jaar in het Gorkums museum een tweeledige expositie gehouden met als thema's: de geschiedenis van het in Gorkum gevestigde staalconstructiebedrijf De Vries Robbé en een expositie van moderne beelden in staal. De publicatie „de taal van staal” bestaat uit twee delen: het eerste deel beschrijft in ca. 80 blz. de geschiedenis van de Fa. De Vries Robbé, het tweede deel is een catalogus van de beeldtentoonstelling. Met name het eerste deel is van belang uit bedrijfshistorisch perspectief. De auteur, drs. Margot Langelaan, beschrijft op heldere wijze de geschiedenis van dit roemruchte concern, dat in 1881 in Gorkum werd opgericht door Willem de Vries Robbé. Het bedrijf groeide begin deze eeuw uit tot een machtig concern met vestigingen in het buitenland. Het bedrijf kreeg grote naamsbekendheid met de vervaardiging van staalconstructies voor gashouders, olietanks, bruggen, fabriekshallen, radio- en elektriciteitsmasten, perronoverkappingen en stalen ramen en deuren. In de zestiger jaren ging het bergafwaarts met het concern en werd een fusie aangegaan met het staalbedrijf Nederhorst. Na een periode van zware verliezen kwam in 1976 het faillissement, waarbij slechts onderdelen van het concern in sterk afgeslankte vorm overleefden.

COLOFON

Industria

Nieuwsbrief van de 60 bij de Federatie Industrieel Erfgoed Nederland aangesloten organisaties.

De nieuwsbrief verschijnt ± vijfmaal per jaar.

Industria komt mede tot stand door de financiële medewerking van het Prins Bernhard Fonds en de Rijksdienst voor Monumentenzorg.

Redactie-adres: Industria, p/a M. N. M. Overbeek, Noteboomstraat 61, 8021 WR Zwolle (samensteller).

Kopij voor Industria 1998 no. 5 s.v.p. toezenden aan de redactie uiterlijk 27 oktober 1998. Secretariaatsadres FIEN: Zomervaart 206f, 2033 DN Haarlem.

Abonnementenopgave: door overmaking van f 27,50 voor de jaargang 1998 op Postbankrekeningnr. 132802 ten name van Stichting FIEN, Industria, Oosteinde 13, 7772 CA Hardenberg.

bekende spoorwegarchitect Sybold van Ravensteyn. Het is een van de laatste bouwwerken van deze architect, die nog bestaan. Ook is het, voor zover bekend, de laatste nog bestaande spoorwegwatertoren bij een NS-station.

2. Stoomstichting Nederland

De Stoomstichting krijgt binnenkort haar eigen museum: een nagebouwde replica van het vroegere spoorwegdepot Feijenoord, dat in 1877 werd gebouwd in Rotterdam-zuid en in 1965 werd gesloopt.

Het museumcomplex wordt straks de huisvesting voor de stoomlocomotieven en antieke treinwagons, die de SSN al zo'n twintig jaar heeft verzameld. De collectie van de SSN omvat acht zware stoomlocomotieven, een rijdende stoomhijskraan en een aantal treinwagons uit het stoomtijdperk. De SSN draait op een aantal enthousiaste vrijwilligers, die het materieel in eigen beheer opknapt en rijklaar maakt. De stoomlocomotieven van de SSN worden op commerciële basis verhuurd voor ritten.

3. Stichting Industrieel Erfgoed Rijnmond (SIER)

De SIER zal in het voorjaar van 1999 voor de tweede maal de Nationale Industrieel-erfgoedprijs uitreiken. Deze prijs bestaat uit een bedrag van tienduizend gulden en een oorkonde. De prijs wordt toegekend aan personen of particuliere organisaties voor een project dat gericht is op het vergroten van de publieke belangstelling en/of waardering voor het industriële erfgoed in Nederland. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een boek, een creatief tweede gebruik van een vuurtoren, een professioneel georganiseerde excursie naar een industrieel-archeologisch gebied, een toegankelijk gemaakt archief van een lokale fabriek of een videoreportage over oral history. Voor de bekroning met de nationale Industrieel-erfgoedprijs 1999 komen initiatieven in aanmerking die in de periode 1996-1998 in uitvoering genomen of gereedgemaakt zijn. Een onafhankelijke jury is verantwoordelijk voor de keuze van het te bekronen project. De jury zal de binnengekomen inzendingen beoordelen op grond van hun publieksgerichtheid, creativiteit en originaliteit, praktische waarde en nut, alsmede hun financiële behoefte. Personen of organisaties die menen met het door hen ontwikkelde initiatief in aanmerking te komen voor de Nationale Industrieel-Erfgoedprijs 1999, kunnen met ingang van 1 september 1998 een deelnameformulier aanvragen bij de secretaris van de jury, Frank Altenburg, p/a Bureau Monumenten, Postbus 6699, 3002 AR Rotterdam, tel. 010-4894970. Fax: 010-4894933. E-mail: FHJAltenburg@dsv.rotterdam.nl

4. SEKI (Stichting Europese Kunst en Industrie)

Onder de vleugels van SEKI wordt sinds vorig jaar gewerkt aan een inventarisatie van geschilderde muurreclames. In het voetspoor van Kampen ontdekken steeds meer particulieren en gemeenten de cultuurhistorische betekenis van de laatste, vaak sterk verweerde schilderijen in oude buurten en wijken. SEKI werkt aan een reizende fototentoonstelling met begeleidende publicatie, die een representatief overzicht gaat geven van wat er in ons land nog behouden is aan muurschilderingen. Het gaat SEKI vooral om echte reclame met voorstellingen van producten. Inmiddels is voor de grootste steden wel achterhaald, wat er nog over is. Voor kleinere steden en het platteland geldt dit bepaald niet.

Het SEKI doet daarom hierbij een oproep, om vindplaatsen van geschilderde muurreclames, in gave of verweerde staat, door te geven aan: Peter Nijhof, Tjiftjaf 7, 3435 BL Nieuwegein, tel. 030-6047298 of fax: 030-6054023.

Het project zal van start gaan tijdens de Open Monumentendag 1999.

BUITENLANDS NIEUWS

België: Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie (VVIA)

De VVIA is in 1978 opgericht, en viert nu dus haar 20-jarig bestaan. Op dit moment zijn bij de VVIA ca 500 individuele leden en een veertigtal lokale en thematische organisaties, werkgroepen en musea op het gebied van industrieel erfgoed aangesloten.

Ter gelegenheid van het 20-jarig jubileum is de VVIA onlangs begonnen met het opzetten van een uitgebreide en meertalige Internet-website over industriële archeologie in Vlaanderen. De website is nog "in aanbouw" en zal de komende maanden verder uitgebreid en aangevuld worden. De website is mogelijk geworden door de financiële steun van sponsors Conservare BV en ITfraction NV. Op de website is nu reeds informatie te vinden over de VVIA zelf en een lijst van alle aangesloten verenigingen. Daarnaast kan men er een aantal basis-teksten over industrieel erfgoed consulteren en zal binnenkort informatie te raadplegen zijn over belangwekkende industrieel-archeologische sites in Vlaanderen. Ook is informatie opgenomen over initiatieven en activiteiten, besprekingen over recent verschenen publicaties en tenslotte een zeer uitgebreide lijst van links naar andere industrieel-archeologische websites. Een aantal aangesloten organisaties hebben reeds hun informatie doorgegeven aan de VVIA-website. De website zal voortaan tweemaal per maand ge-updated worden.

Tot op heden is informatie over industrieel erfgoed in Europa nog sterk ondervertegenwoordigd op Internet. Het initiatief van de VVIA neemt derhalve een belangrijke plaats in, en zal ongetwijfeld druk geconsulteerd worden, zowel vanuit Vlaanderen als ook vanuit het buitenland.

U kunt de VVIA-website bezoeken op het volgende Internet-adres:

<http://www.conservare.be/vvia/vviahome.htm>

BERICHTEN

GRONINGEN

Groningen: de gemeente Groningen zal f 275.000 uitrekken voor het noodzakelijk herstel van het Herewegviaduct. Het viaduct, dat dateert uit 1870, vormt een belangrijke overbrugging van het stationsemplement.

De oorspronkelijke constructie bestaat uit een ijzeren balkbrug op jukken. In 1926 werd het viaduct verbreed en voorzien van een balustrade van natuursteen en geklonken ijzeren leuningen. Het ontwerp van deze uitbreiding was van architect S.J. Bouma.

De toename van het wegverkeer heeft de conditie van

het viaduct aangetast. Aanvankelijk overwoog de gemeente algehele sloop en nieuwbouw van het viaduct, maar door de hoge kosten zag men daar vanaf.

OVERIJSEL

Nijverdal: de schoorsteen van de textielfabriek van Koninklijke Ten Cate aan de Campbellweg zal waarschijnlijk behouden blijven. Hoewel Ten Cate de schoorsteen niet meer in gebruik heeft, wil het bedrijf de schoorsteen conserveren als industrieel monument. De gemeente Hellendoorn zal Ten Cate tegemoet komen voor een bedrag van f 40.000,-, waarmee de pijp kan worden gerenoveerd.

De schoorsteen dateert uit 1918 en is met zijn 40 meter hoogte een markante verschijning in het Nijverdalse industriële landschap.

GELDERLAND

Arnhem: de oude dekkledenfabriek en zeilmakerij van de Fa. Cohen en Co. aan de Spoorwegstraat bij het NS-station van Arnhem is op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst. Het karakteristieke pand werd in 1903 gebouwd. In 1965 werd een belendend perceel aangekocht, het gebouw van de voormalige ijsfabriek „De IJsbeer”.

De Fa. Cohen produceerde alle soorten doeken en kleden waarmee goederen konden worden afgedekt. Ook molenzeilen, regenjassen, paardedekken en graanzakken hoorden tot het assortiment. Het gebouw van de dekkledenfabriek is opgetrokken in een mengeling van neo-renaissancestijl en Jugendstilvormen.

ZUID HOLLAND

Koudekerk a.d. Rijn: de uit 1928 daterende Koudekerkse brug is door de gemeente Rijnwoude geselecteerd in het kader van het Monumenten Selectie Project. De ophaalbrug is onlangs gedemonteerd en naar een werkplaats in Moerdijk getransporteerd, waar de brug een ingrijpende opknappbeurt ondergaat. De hameitoren van de brug zullen hierbij worden vervangen. De kosten van de restauratie bedragen 7,5 ton.

Krimpen aan de Lek: het uit 1878 daterende stoomgemaal „Reinier Blok” bij Krimpen zal worden vervangen door een nieuw gemaal.

Het waterschap heeft inmiddels een ontwerp gepresenteerd van het nieuwe gemaal. De plaatselijke bewonersorganisatie „Spaar de Waal” heeft na het bekijken van de nieuwbouwplannen van het gemaal een alternatief plan laten maken, omdat de bewonersorganisatie het ontwerp van het nieuwe gemaal te modern vond, en niet passend in de omgeving. Het lijkt er echter op dat het oorspronkelijke ontwerp het zal halen.

Rijswijk: de uit 1935 daterende hangar van het voormalige vliegveld Ypenburg bij Den Haag zal waarschijnlijk verhuizen naar het Drentse Hoogeveen. Daar zal het bouwwerk dienst gaan doen als luchtvaartmuseum. De eigenaar van de hangar, projectontwikkelaar Wereldhave, wil het gebouw kwijt daar er op Ypenburg geen bestemming voor is. De stalen hangar, een rijksmonument, is gebouwd naar een ontwerp van de bekende architecten Brinkman en Van der Vlugt, die ook de Van Nellefabriek in Rotterdam ontwierpen. De initiatiefnemers in Hoogeveen

betalen alleen de kosten van de wederopbouw, Wereldhave betaalt de sloop- en transportkosten.

ZEELAND

Goes: de restauratie van de monumentale stalen watertoren van Goes is begonnen. Tegelijk met de restauratie van de watertoren, een rijksmonument, is de projectontwikkelaar op het terrein van de waterleidingmaatschappij begonnen met de bouw van 120 appartementen. Het herstel van de watertoren uit 1912 omvat de stalen draagconstructie en reparatiewerkzaamheden aan het betonnen waterreservoir en het dak. Mogelijk worden in de toekomst in de watertoren kantoren ondergebracht, maar hiervoor hebben zich nog geen gegadigden gemeld. De totale kosten van de restauratie en de bouw van de appartementen bedraagt 19 miljoen. Het project moet eind 2000 klaar zijn.

NOORD BRABANT

Budel: de Rijksdienst voor Monumentenzorg heeft augustus jl. de zinkfabriek van de Fa. Pasmenco Budel Zink met aansluitend het bij de zinkfabriek behorende fabrieksdorp Budel-Dorplein aangewezen als beschermd dorpsgezicht. Tegelijkertijd heeft de directie van de zinkfabriek aangekondigd binnenkort te beginnen met de bouw van een nieuwe, 130 miljoen gulden kostende fabriek naast het bestaande complex. De aanwijzing van het bestaande complex tot beschermd dorpsgezicht zou volgens Pasmenco Budel Zink geen procedurele belemmeringen opleveren voor de nieuwbouwplannen.

Overigens is directeur W. de Graaff van de zinkfabriek verbaast over de aanwijzing als monument van de bestaande fabriek, die in hoofdzaak dateert uit 1972.

Eindhoven: in november zal de gemeente een besluit nemen over de toekenning van de status van beschermd stadsgezicht voor het Philipsdorp in Eindhoven. Philipsdorp bestaat uit ca. 1.500 woningen uit het begin van deze eeuw. Stadsarchitect L. Krooken ontwierp de karakteristieke huizen met de witte puntgevels. De eerste woningen werden in 1910 voor een gemiddelde bouw prijs van f 1.500 gebouwd. De Werkgroep Toekomst Philipsdorp, bestaande uit een aantal bewoners van Philipsdorp, wil de woonwijk integraal behouden als een typerend onderdeel van het oude Eindhoven.

Eindhoven: Philipsdorp.